

De Wildenborcher

Oktober 2008

"Beste buurtgenoten"

Deze Wildenborcher zal er wat anders uitzien en ook wat later uitkomen dan gepland was.

Wat is er gebeurd?

Ik had op één stuk na, de hele Wildenborcher al kant-en-klaar in de computer. Hij had de maandag er op naar de drukker gebracht kunnen worden. Maar de harde schijf van mijn laptop is gesneuveld. Alles wat ik op de computer had staan is definitief weg. Dus ook deze Wildenborcher. En ik had geen back-up gemaakt. Wat natuurlijk ongelóóflijk stom is! Dat zal mij nooit weer overkomen.

Ik heb direct alle schrijvers gebeld en gevraagd of zij hun ingestuurde stukken nog hadden. En gelukkig was dat bij de meeste het geval. Daarvoor allemaal hartelijk dank. Sommige logo's zijn verloren en ook de tekeningen van Erik. Jammer, maar het is niet anders. En dankzij buurman Theo kon ik ook al snel weer on-line, en weer aan het werk voor de krant.

Gea

Dus Joke en ik zijn weer met frisse moed aan het werk gegaan. En wat kuht u deze keer lezen:

Samantha Kornegoor vertelt over haar hobby waar ze wel meer tijd aan zou willen besteden. En Jennine schrijft over de jonge bezoekers van het kasteel en de geschiedenis lessen die ze kregen.

Wat ontbreekt in deze Wildenborcher is het verslag van het Oranjefeest. En het gedicht wat er bij hoorde. Er zaten dit keer veel foto's van kinderen in het verslag. Dus we hadden een bijpassend gedicht over kinderen er bij gezet. Maar Bert Scova Righini begint zijn vervolg over de Wildenborchse venen en bossen met een gedicht, dus ontbreekt een stukje poëzie ook niet.

De Landrot schrijft een verhaal over mensen die de zeeën onveilig maken en van piraterij hun vak hebben gemaakt, en Marjo laat ons genieten van garnalen. In haar recept geeft zij ons tips in welke winkel en zelfs in welk vak wij de ingrediënten kunnen kopen. Het wordt ons op deze manier erg makkelijk gemaakt om dit recept tot een smakelijk geheel te maken.

De nieuwe bewoners van 't Hooge Vonder stellen zich aan u voor. En in "De Greep" staat dit keer de fam. Winkels centraal. Het stuk is door hun dochter Erna geschreven en tijdens het lezen wordt je gegrepen door de liefde en warmte die er vanaf straalt.

En wie gedacht heeft dat sprookjes niet meer bestaan, moet het stuk van Paul en Liesbeth maar met aandacht lezen. *(Daarna zal menig Wildenborcher mijmerend aan de eigen trouwdag terug denken.)*

Jenny heeft weer leuke "prietpraat" voor ons op papier gezet en u kunt nog wat foto's zien van de kapel in aanbouw. En Liesbeth heeft zelfs nog tijd kunnen vinden om te schrijven over de WVC. José Kok graaft nog weer in haar herinnering en verhaalt over de fietstocht die inmiddels al weer een tijdje geleden is.

En deze keer wordt er door een gastschrijver, Esther Smeur, verslag gedaan van één van de Staringavonden.

Maar we beginnen deze krant met een In Memoriam. Zoals iedereen waarschijnlijk wel weet, overleed Jurrie Klein Brinke onverwacht en Jennine van de Plassche heeft mooie en persoonlijke herinneringen aan haar voor ons opgeschreven.

* In een Wildenborcher van vorig jaar schreef Joke een verhaal over onderduikers die tijdens de oorlog in de Wildenborch ondergedoken waren. Maar we hebben gehoord dat er mogelijk meer Joodse onderduikers zijn geweest. Weet u er van, of kent u die verhalen, laat het ons weten.

* Het is leuk dat bijna alles wat er wordt georganiseerd, goed bezocht worden. Maar we hoorden ook de opmerking dat je dan wel veel gezichten bekend voorkomen, maar dat je dan niet precies weet wie het is en waar die persoon woont. Nou lijkt het de redactie wel zinvol om daar wat mee te doen. Dus gaan we Wildenborchers op de foto zetten. *(ook de bewoners die al heel lang, of zelfs nóg langer hier wonen)* En dan zetten we alleen de naam en het adres er bij, geen verder informatie. We zouden dan zelfs een Wildenborchs Smoelenboek kunnen maken. Dus reken er maar op dat we u gaan bellen met het verzoek of we even een foto kunnen komen maken.

* Mocht u per ongeluk de Wildenborcher niet krijgen, en heeft u hem wel altijd gekregen, dan horen we dat graag even van u. Dan krijgt u een spoed bezorging.

Kopij voor de volgende Wildenborcher kunt u inleveren voor 15 januari.

U kunt ons bereiken op:

Telefoon Joke Wiltink: 0575-556748 e-mail wiltwess@hetnet.nl

Telefoon Gea van Dommelen: 0575-556880 e-mail g.vandommelen@kpnplanet.nl

Jurrie Klein Brinke-Braakhekke

Slenterend door de tuin, beland ik op de lievelingsplek van mijn moeder: die stille plek langs het water. Daar....zittend op het bankje, waar moeder vaak zat te mijmeren, doe ik mijn ogen dicht en denk aan Jurrie. Ik zie haar voor me, zoals velen haar voor zich zullen zien:

' 't Kump allemaal wel goed!' roept ze en haar vlugge voeten snellen over het pad van mij vandaan. Ze kijkt om en zegt: 'Wel chocola blijven eten hoor. Lekker puur. Daar word je vrolijk van.' Ik weet wat ze gaat doen. Iets dat ze altijd zo graag doet: bloemen plukken, groot en klein. En daar boeketjes van maken, groot en klein. Haar liefde voor bloemen en planten is groot. Dat zie je in haar eigen tuin. Die ligt er als een plaatje bij. En haar huis ligt daar stralend tussen in. Haar huis...ook zo'n plek die belangrijk voor haar is. Vol met frutsels en lieve frummels: gezellig. Een gastvrij huis waar je je welkom voelt. Waar naar je geluisterd wordt. En een echt thuis voor haar gezin, waar ze alles voor over heeft. En niet alleen Herman en haar kinderen kunnen op haar liefde rekenen. Ook andere kinderen passen in haar grote hart. Ons kleinkind bijvoorbeeld wordt altijd onder het slaken van veel zachte kreetjes door haar geknuffeld en bewonderd. Een warm gevoel geeft dat. Zo kunnen ook zieke of eenzame mensen een bezoekje van haar verwachten. Met een bloemetje, denk ik zo.

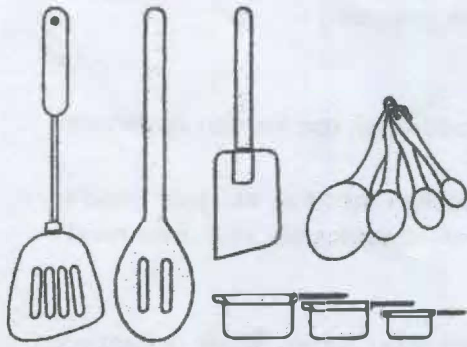
'Een geweldige vrouw. Altijd en voor iedereen', schiet me de tekst van de rouwkaart te binnen. Dat is een grandioze typering voor haar. Altijd bereid om te helpen. Of het nu bij een activiteit van de Kapel is, of een familiebijeenkomst, of een klus bij ons thuis... het maakt niet uit. Zonder probleem steekt ze de handen uit de mouwen en al babbelend komt het allemaal voor elkaar. Zo heeft ze ook tot het laatst toe trouw klaar gestaan voor mijn vader en moeder. Altijd was ze er. Je kon haar alles vragen. Wat waren mijn ouders dol op haar!

Ik sta op en wandel een eindje verder. Ik kom bij de oude moestuin en sta stil bij het kleine veldje waar straks de speelplek voor de kleinkinderen komt. Jammer dat Jurrie dat niet meer ziet, denk ik. Ik zie haar er zó voor aan om met de kinderen op de schommel of in de zandbak te spelen. Alsof ze zelf nog een kind is. Leunend tegen het hek probeer ik haar voor me te zien als jong meisje. Dan denk ik aan wat Frieda mij verteld heeft over hun jeugd. Een fijne jeugd, zonder ruzies. Met de pop spelen en uit rijden met het rieten wandelwagentje. Schooltje spelen met vriendinnen. Maar ook veel naar buiten: eigen gemaakte houten bootjes in het water; meehelpen op het land als er gehooïd wordt; onrijpe vruchten eten...lekker zuur. Een blij, zorgzaam kind. Altijd samen met Frieda. Toen all En altijd bezig. Toen all

Op woensdag 10 september komt er ineens een einde aan dit actieve leven. Nooit meer haar voeten door de gangen horen hollen. Nooit meer haar kleurige boeketjes vinden door het huis (speciaal bij de foto's van vader en moeder). Nooit meer haar lach, haar stem horen... Het is je bijna niet te voor te stellen, maar ik zal er aan moeten wennen. Ik zal moeten aanvaarden dat ik haar warme belangstelling voor huis en familie zal moeten missen.

Terwijl ik naar huis terug loop, denk ik aan al diegenen die haar zo lief waren. Die haar ook zo lief hadden. En die nu verder moeten zonder haar. Ik hoop dat ze Jurrie nog vaak voor zich zullen zien en dan met een glimlach terug zullen denken aan al dat mooie, dat lieve en dat vrolijke dat zij in haar leven om zich heen heeft verspreid.

Jennine van de Plassche-Staring

GARNALEN PIRI-PIRI

Dit recept is er weer één dat Ben heeft meegenomen uit Angola en Mozambique. Heel simpel, lekker met je handen eten vanuit de koekenpan, brood soppen en de vingers gewoon aflikken. Piri-piri is een Afrikaans poeder dat gemaakt wordt van hele kleine maar o zo hete rode chilli pepertjes. De echte groeien alleen in Afrika. Die worden gedroogd en tot poeder vermalen. Dit "peper" combineert heerlijk met knoflook en olijfolie. Je kan tegenwoordig bijna overal piri-piripoeder kopen.

De garnalen die je voor dit gerecht nodig hebt haal je gewoon bij de Lidl. We maken dus geen reclame voor de Lidl maar deze soort garnalen heb je nu eenmaal voor dit recept nodig. De zakken zijn rood en er zit 1 kilo in en ze liggen in de winkel meestal in het eerste visvriesvak. Er staat "King Prawns" op. Koop je deze grote soort garnalen bij de visboer dan ben je een vermogen kwijt en dan moet je ze nog schoonmaken ook. En dat is gelijk het gevaar van het eten van grote garnalen: Als je het zwarte ruggemergje er niet uithaalt kan je knap ziek van een garnaal worden. De garnalen die je bij de Lidl koopt zijn al helemaal klaar voor gebruik, kop is eraf en het ruggemergje is al verwijderd. Normaal zijn ze flink aan de prijs maar... Hou de advertenties in de gaten: Zo af en toe zijn ze sterk in prijs verlaagd en in de aanbieding. Wij slaan dan in, want het is een heerlijk gerecht om met vrienden of andere gasten te eten. Simpel en eerlijk en met je handen. De gesprekken komen zo vanzelf los. Ze moeten er wel vaak aan wennen maar na de eerste garnaal is dat meestal geen probleem meer. Reken voor 4 personen op 1 ½ tot 1 ¾ zak. Vooral als je ook nog een voorgerechtje hebt is dat meer dan voldoende. Geef er alleen knapperig stokbrood en roomboter bij. En natuurlijk weer een lekkere droge witte wijn. Een Droë Steen uit Zuid Afrika gaat er erg goed bij.

Bereiding:

Laat de diepvries garnalen uit de zak in een vergiet op een diep bord in de ijskast heel langzaam ontdooien. Duurt plm. 18 uur. Dat langzame ontdooien is erg belangrijk bij garnalen. Dan blijven ze perfect qua structuur en smaak.

Als ze ontdooid zijn vocht afgieten en plm. 1 1/2 uur voor het consumeren in de sjantetter zetten.

Die maak je als volgt:

Pers twee citroenen uit. Doe sap in de pan. Pers een teen of 6 knoflook uit en voeg bij sap. Doe er een scheutje olijfolie en een scheutje zonnebloemolie bij. (Niet te veel). Voeg zout toe. Goed doorroeren. Strooi er piri-piri poeder bij. Afhankelijk van je smaak, erg heet of minder erg heet.

Doe de ontdooid garnalen hierbij en werk ze goed door de sjantetter.

Zet ze weg in de afgedekte pan en werk ze af en toe om.

Vlak voor de bereiding:

Doe alles in een vergiet of zeef zodat het vocht uitlekt/wegloopt maar de vaste delen van de sjantetter met de garnalen achterblijven.

Zet twee koekenpannen op het vuur (1 per 2 personen, dat voorkomt ruzie) en doe er een scheutje olijfolie in. Snipper in elke pan drie tenen knoflook.
Zet vuur hoog en als knoflook bruin begint te worden doe dan de garnalen half om half in elke koekenpan. Strooi er piri-piri poeder overheen. (afhankelijk van je smaak)
Regelmatig omwerken.

Na een paar minuten elke pan plm 1 $\frac{1}{2}$ minuut afdekken met spatdeksel, dan worden de garnalen niet taai en kleuren roze. Vuur hoog houden.

Deksel weg en de garnalen steeds omwerken en op hoog vuur bakken tot ze na een paar minuten bruin beginnen te worden. Ze zijn dan ook goed. Garnaal proeven op voldoende zout. Eventueel nog wat zout en/of piri-piri erover.

Ondertussen is het stokbrood afgebakken en gesneden.

Koekenpannen van vuur halen en liefst op een warmhouder op de tafel zetten. Want je bent nogal even bezig.

Garnalen met de handen pellen, gaat heel makkelijk en het stokbrood met roomboter soppen in de koekpan in het braadvocht. Vingers aflikken mag maar leg wel een reutje papieren servetten neer. Een sjiek vingerkommetje met lauw water en citroen mag ook natuurlijk. Zet ook voor iedereen een diep bord neer voor de lege garnalen. Zo met elkaar eten geeft een heerlijke ontspannen sfeer.

Eventueel voorgerecht:

Naast de rode zakken met de grote garnalen liggen in hetzelfde vriesvak bij de Lidl ook blauwe zakken gepelde Groenlandse garnalen (Greenland Prawns) Per zak 500 gram. Deze garnalen hebben een perfecte zilte smaak. Voldoende voor vier personen.

Laat ook deze langzaam ontdooien.

Na ontdooien vocht afgieten

Maak een saus bestaande uit:

Een paar eetlepels volle mayonaisse.

Een beetje slasaus erbij.

Rijkelijk zoete rode paprikapoeder.

Beet je vers gemalen zwarte peper

Klein scheutje droge sherry, cognac of whisky.

Alles glad doorroeren.

In glazen of op bordjes bodempje van slabladeren leggen.

Garnalen erop

Saus naast de garnalen proportioneren.

Wat vers gemalen zwarte peper over de garnalen.

Licht geroosterd wit boterhammetje met roomboter erbij.

Zelfde wijn als bij de garnalen piri-piri.

Eventueel nagericht:

Paar bolletjes vanille-roomijs midden in dessertkom of op -bordje.

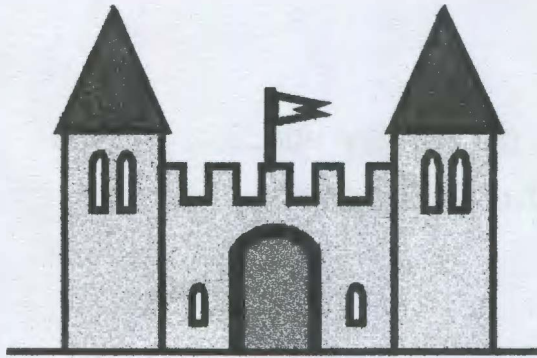
Hieromheen krans van fijn rood fruit.

Scheutje advocaat op bolletjes ijs

Scheutje crème de cassis (zwartebessenlikeur) of bessenjenever over het rode fruit.

Eet bijzonder smakelijk!

Marjo

JONGE STEMMEN OP DE WILDENBORCH

Kinderen die luisteren en lachen....praten en vragen stellen....rondkijken en rondrennen.... De gewelven van het kasteel galmen, de oude Starings in hun schilderijlijsten kijken toe, de oude bomen in de tuin ruisen met hun bladeren en de beelden in de tuin kijken de vlugge kindervoeten na.....

Wat is er aan de hand, die laatste week van juni? Waar komen al die kinderen op hun fietsen vandaan? En waar gaan ze een uurtje later weer heen?

Drie Vordense basisscholen - de Vordering, het Hoge en de Dorpsschool - en ééntje uit Kranenburg - de Kraanvogel - doen mee aan het Staring Scholenproject, dat is opgezet om kinderen kennis te laten maken met de familie Staring in brede zin, vooral met A.C.W. Staring, dichter en landman, die veel voor de streek heeft betekend. Zijn beeld op de kruising in Vorden, waar hij zo rustig naar het langskomende verkeer zit te kijken, zullen de schoolkinderen in Vorden toch bijna dagelijks zien. Wie is die mijnheer dan precies? Waarom hebben ze een beeld van hem gemaakt? Voor de kinderen uit Kranenburg ligt kasteel de Wildenborch in hun directe omgeving. Wat vindt er achter die grote ronde toren plaats? Wie wonen er en wie hebben er gewoond?

Al met al vragen die uitnodigen tot het samenstellen van een mooi project. Wie werken er aan mee en wat gebeurt er precies?

Per dag is een school aan de beurt. De groep kinderen die aan het project deelneemt start bij het beeld van Staring. Neemt een kijkje in Galerie 'het Stoeltje' in Vorden, waar op muziek geschilderd wordt. Fietst langs de begraafplaats (het familiegraf) en wordt ontvangen op de Wildenborch, waar ze een uitleg krijgen over de geschiedenis van het kasteel, de bewoners en andere Starings van de Wildenborch. Zo passeren de revue: Damiaan Staring, de zeekapitein; de dichter A.C.W. Staring (Sikkels klinken, sikkels blinken wordt voorgedragen); zijn zoon W.C.H. Staring de geoloog; Jan Isaac Brants en zijn zoon; Mr. Adolph Staring, de kunsthistoricus; Ir. Damiaan Staring (mijn vader) en Winand (mijn broer, econoom en kunstschilder) en ik (kinderboeken auteur). Een bonte stoet trekt langs, van verleden tot heden. Na een afsluitende rondleiding door de tuin, vertrekken de kinderen weer richting Vorden of Kranenburg, de vertellers/rondleiders vermoeid maar tevreden achterlatend.

Met alle indrukken van de morgen in het hoofd, wordt er na de middagpauze op school geschilderd en gedicht, onder leiding van Steven van Campen en mijzelf.

Een vermoeiende week is het. Dat wel. Maar wat leeft het huis. Wat word ik blij van die kinderen, die zo aandachtig luisteren en zo veel te vragen hebben. En wat is het fijn kinderen dit stukje cultuur en cultuurhistorie mee te kunnen geven.

Muziek, de hobby van..... Samantha Kornegoor.

Het Wildenborchs oranje-feest wordt elk jaar gestart met het optreden van één van de twee Vordense muziekverenigingen. Dit jaar kwam Sursum Corda, de vereniging waarbij Samantha Kornegoor klarinet speelt.

Samantha, 20 jaar, woont aan de Galgengoorweg in "De mölle", bij haar ouders thuis, van daaruit heeft ze lange reistijden naar haar opleiding in Nijmegen en naar de diverse stageplekken. "De treinreis heeft nogal eens vertraging..."

Welke opleiding volg je?

HLO = Hoger Laboratorium Onderwijs, richting medische microbiologie. Voor de geïnteresseerden: medische microbiologie houdt zich vooral bezig met onderzoek naar micro-organismen (bacteriën, virussen, parasieten, schimmels en gisten) die infectieziekten kunnen veroorzaken bij de mens. Hierbij is het belangrijk om de micro-organismen te herkennen en te bestrijden. Ik ben nu bezig met het laatste jaar en heb net mijn routinestage in Zwolle bij de Isala klinieken met succes afgerond. Het eerste halfjaar van de 4^e klas zit ik weer in de schoolbanken om me te verbreden, het laatste halfjaar ga ik afstuderen. Hierbij moet ik zelfstandig een onderzoek doen. Waarover en waar ik dit ga doen weet ik nog niet.

't Is een leuke opleiding, maar m'n dagen zijn overvol.

Kah de tijd voor muziek daar wel van af?

Niet altijd, maar ik probeer er wel tijd voor te maken.

Hoe ben je bij Sursum Corda terecht gekomen?

Op de basisschool kwam de muziekvereniging langs om jonge leden te werven. Ik was toen 9 jaar en koos ervoor om blokfluit te gaan spelen, het jaar daarna wilde ik verder met dwarsfluit maar dat kon niet in het orkest. Zo werd het klarinet. Ik begon met les, daarna speelde ik in het jeugdorkest tot 2001 en ging vervolgens door naar het grote orkest. Elke week repeteren we in het dorpscentrum. Deze avonden zijn gezellig. Vooral in de pauze heb je het leuk met elkaar. De laatste tijd ging ik wel in de pauze naar huis, omdat ik vanwege mijn stage in Zwolle de volgende ochtend weer heel vroeg mijn bed uit moest.

Wat voor lessen waren dat?

Theorie: basis, noten lezen, sleutel lezen, tempo's, sterktewisseling.

Praktijk: in het begin: noten leren spelen, ritme opbouwen. Later liedjes spelen met of zonder begeleiding, uit je hoofd spelen, klank, inzet, toon, een onverwacht (onvoorbereid) stuk spelen. Voor de praktijk wordt je ook getoetst. Het niveau komt tot uiting in de diploma's A t/m D. Ik heb de diploma's A en B gehaald, verder hoeft voor mij niet want het gaat mij om het plezier in

het spelen. Ik heb ook niet de tijd om voor C te gaan, want hiervoor moet je heel veel oefenen. Verder oefen ik thuis, meestal in het weekend omdat de dagen door de week al zo vol zitten.

Is dat oefenen niet irritant voor je familie?

Helemaal niet. Mijn vader was vroeger ook bezig met muziek, hij speelde gitaar. Mijn ouders vinden het altijd wel leuk als ik speel, want zo vaak oefen ik niet. Zelfs als mijn vader een middag dutje wil doen vindt hij het niet erg als ik speel.

Is het instrument van jezelf?

Nee, deze Bes klarinet huur ik van de vereniging.

Het is de meest bekende onder de klarinetten, wordt ook wel sopraanklarinet genoemd. Het lijkt een beetje op een saxofoon.

En de kleding?

Ook gehuurd. Het hesje is op maat gemaakt, de buitenjas, broek en pet komen uit de voorraad. Dit alles past zo goed mogelijk. De kledingkleur van ons orkest is groen met zwart en goud.

Heb je een vaste plaats als je buiten optreedt?

Ja, er is een vaste opstelling. Eerst de majoretten, dan het orkest. Voorop de man met vlag om het korps te tonen. Daarna de man met stok om het beginmoment aan te geven. Dan achter elkaar: klarinetten, dwarsfluiten, saxofoons, trompetten en koperwerk. Tussendoor lopen er ook nog een aantal slagwerkers.

Hoe doe je dat allemaal tegelijk, muziek maken en op maat lopen?

Lopen en spelen tegelijk is moeilijk. Je begint met je linkervoet, knie hoog bij de eerste stap.

Af en toe oefenen we op het industrieterrein. De groepsleden onderling letten ook goed op elkaar, tijdens het lopen hoor je wel zachtjes links- links. Af en toe moet je wel eens een huppelpasje maken om weer in de maat te komen.

Wie bepaalt de muziekkeuze, hoe vind jij dat?

Een commissie zoekt uit wat gespeeld gaat worden. De meeste muziek is leuk om te spelen, maar smaken verschillen en soms vind ik het minder mooi. Er wordt wel eens een enquête gehouden om de meningen te peilen. Zelf houd ik het meest van popmuziek, musicals en bekende liedjes.

Waar treden jullie op als orkest?

We hebben elk seizoen een concertuitvoering (voorjaar, zomer, najaar), soms ook een adventsconcert. Er wordt vaak een thema gekozen voor een uitvoering, zoals musical- of Nederlandstalige muziek. Er speelt wel eens een gedeelte van het orkest als "gelegenheidsorkest", zoals het koperensemble voor b.v. een trouwdienst of met pasen of pinksteren in de kerk. Ook hebben we elk jaar met sinterklaas een pietenorkest. Een aantal leden van de vereniging maken dan als piet verkleed in het dorp muziek.

Ook geven we uitvoeringen samen met een ander orkest, bv. samen met Concordia. Onlangs hebben we het zomeravondconcert gegeven met muziekvereniging Harmonie Onderling Genoegen uit Etten. Verder spelen we met de sinterklaasintocht, kerstmarkt, Koninginnedag, kerstnachtdienst, bij speciale gelegenheden zoals jubilea, op uitnodiging en bij buurtfeesten zoals hier vanmiddag in de Wildenborch.

VAN WILDENBORCHSE VENEN EN BOSSEN.

(2)

Om niet achter te blijven bij het ontluikende poëtische gevoel in *De Wildenborcher*, begin ik maar met een gedeelte uit een gedicht van Staring over de den - dat vult ook lekker.

U hongert naar geen weeldrig land:
Gij kleedt het naakte duin,
En houdt om Zwedens poelen stand,
Als om der Alpen kruin

't Zij schip of roeibark op den plas;
Gij biedt ze uw diensten aan.
Gij helpt als wiek, de snorrende as
Van duizend raders aan.

Hoe pronkt da, tusschen 't wekelijk kroost
Van 't afgeblaerd woud,
Uw heldenrij, het is getroost,
En met den storm vertrouwd!

Gij spreidt, in uwe ontelbare schaar
Een grootsch geheel ten toon,
En boeit den stillen wandelaar
Door hartvereedlend schoon.

De den, de door Staring bezongen toverboom, wat is roem vergankelijk. Er zullen tegenwoordig maar weinigen zijn die dennenbossen als de ultieme beleving ervaren.

Maar eerst maar eens wat over de geschiedenis van deze boomsoort. De grove den (*pinus sylvestris*) die in de nomenclatuur vaak onder een verwarrende verscheidenheid aan benamingen werd vermeld zoals pijnboom, mastden en Schotse spar, was hoogstwaarschijnlijk een inheemse boomsoort maar kwam zeker niet op massale schaal voor in Nederland. Van een dennenteelt in de zin van een grootschalige aanleg van deze boomsoort was, behalve de aanplant van dennen in het Mastbos bij Breda uit de begin 16de eeuw, tot de het midden der achttiende eeuw niet of nauwelijks sprake. Omstreeks 1765 begon Graaf van Bylandt, de eigenaar van 't Entel [thans landgoed Beekvliet], een voormalig leen van de Wildenborch, hier als eerste mee in de Achterhoek.

Eind achttiende eeuw begon de boom in oostelijk Nederland aan een ware opmars, niet in de laatste plaats door de tijdens de Bataafse Republiek en Franse Tijd in alle hevigheid losgebarsten discussie over de mogelijkheid de onvruchtbare woeste gronden van de marken te ontginnen. Die arme markengrond leende zich uitstekend voor beplanting of bezaaiing met de den, die bij de groei ook veel minder aandacht dan andere boomteelten behoefde. Baron A.P.R.C. van der Borch van Verwolde, de grote dennenskundige in Nederland in die tijd, vertelde zelfs dat je zonder enige grondbewerking op een stuk van heide of afgemaakte zandgrond gewoon dennenzaadjes kon uitstrooien en, ploeg, het volgend jaar kwamen de boompjes al tevoorschijn. Een relatief goedkope productie, die hout opleverde met weliswaar niet dezelfde gebruiksmogelijkheden als van de superieure eik maar die wel benaderde. Bovendien was er volgens de toenmalige bosdeskundigen nog een ander voordeel: de dennenaalden fungeerden als bemesting waardoor na de kap de grond als bouwland of voor andere bosteelten kon worden gebruikt (een zogenaamde voorbouw). Verder waren er allerlei bijproducten als dennenvat (de

naalden als vulling van kussens en matrassen) en dennenolie. Zelfs omstreeks 1850 was het enthousiasme voor de den nog niet geluwd: 'De den is zeker het weldadigste geschenk dat wij tot ontginning van den grond hebben gekregen.', zo kreette een bosbouwkundige toen. Wel werd er intussen wat genuanceerder gedacht over het effect van de dennenteelt op de vruchtbaarheid van de grond.

Een lucratieve houtteelt derhalve, hoewel het enthousiasme van de landgoedeigenaren, althans in publicaties, over het financiële rendement gaandeweg wel wat temperde. Maar daar was ook een hele prozaische reden voor. Bij de belasting op eigendom (verponding) werd een (fictieve) opbrengst aan pachtwaarde berekend voor de percelen van de grondeigenaar. Hoe uitbundiger landeigenaren opgaven van de opbrengst van de dennenbos, des te hogere aanslagen ze voor hun bezit tegemoet konden zien.

Wanneer begonnen is met aanplant van de boomsoort op de Wildenborch is niet bekend. Mogelijk al voor Starings komst in 1792 door de onder Starings ouders aangestelde rentmeester Bergman. Die moet op de hoogte zijn geweest van Van Bylandts activiteiten en de toen al geplante dennen bij Huis Vorden, Huis Verwolde en de Velhorst. Aannemelijk lijkt dat evenwel niet. Eerder bestaat het vermoeden dat Staring omstreeks 1800 met een wat grootschalige aanplant van de boom is begonnen.

De eerste keer dat dennen in de nagelaten geschriften over de Wildenborch voorbij komen is 1796. Die stonden evenwel niet in de Kring van de Wildenborch maar op de Nieuwenkamp, een stuk grond bij de windmolen in bezit van buurman Reint Nijenkamp. Met hem trof Staring een regeling dat de daar geplante dennen niet te hoog zouden worden omdat ze de windvang van de molen belemmerden. Dat geschil werd kennelijk niet goed opgelost want negen jaar later maakte Staring in een vergadering van geërfden van de mark van Vorden nogmaals bezwaar tegen aanplant van dennen door hem op dezelfde plek, een bezwaar dat de vergadering direct honoreerde.

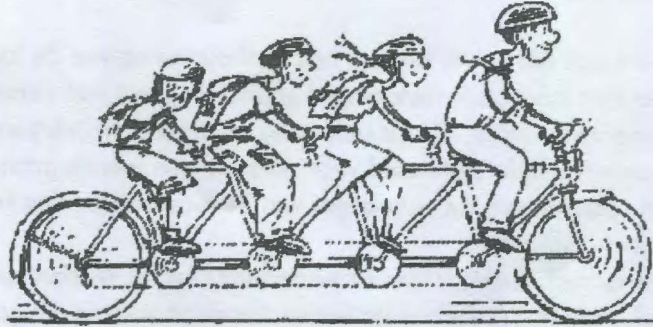
In Starings brieven komen we de boom voor het eerst tegen in 1805. Hij had een partij dennenzaad ontvangen en vroeg Van der Borch van Verwolde, die in 1792 al met de aanplant was begonnen, of die ook wat wilde. Zeven jaar later was in de correspondentie tussen beide heren sprake van een tweede levering; nu in omgekeerde richting. Beide heren wisselden regelmatig allerhande boomstekjes en -zaden uit om - tegen de achtergrond van de verschillende natuurlijke gesteldheid van hun gronden - elkanders ervaringen te delen.

Het overgrote deel van de dennenaanplant concentreerde hij noordwestelijk van de Wildenborch op de Valkenkamp, het Vlakke en de (Lochemse) Nijenkamp, allemaal gelegen op Lochems grondgebied en niet behorend tot de oorspronkelijke Kring van Wildenborch.. Wanneer deze gebieden verworven zijn, blijft een raadsel. Vrijwel alle grondtransacties in de kring van Wildenborch zijn traceerbaar behalve die van de Lochemse bezittingen. Verspreid stonden er verder plukjes dennen bij onder meer de Veldmaat en aan de Lochemse Allee bij Hoge Vonder.

Was de dennenteelt dus een redelijk renderende bosbouw, de meeste inkomsten kreeg Staring toch uit de verkoop van weekhout. Dat bestond uit weinig onderhoud vragende en snel groeiende boomsoorten, vooral elzen, in mindere mate wilgen, berken en ander op groeiend houtgewas. De ongeveer dertig dagloners die Staring in dienst had, kaptten er in het najaar en winter lustig op los in dit hout. Tweemaal werd in die periode op de Wildenborch een verkoop van dit hout gehouden. Ook op het huis zelf werd het veel gestookt. In zijn periode als burgemeester van Laren (1810-1813) noemde Staring in een van zijn vele rapporten deze houtteelt als de enige renderende.

De weekhoutsoorten gedijen goed op vochtige gronden. Naast akkermaalsbossen bevonden zich in de Sek dan ook elzenopstanden, een vroeger wel vaker optredende mengvorm van bosbouw. Daarnaast werd veel weekhout gewonnen in het vochtige gebied oostelijk van de Wildenborch, aangeduid met de 'Vierkante Weide' en rondom Hoge Vonder en Nijland. Ook bevond op het landgoed - waar is onbekend - een kwekerij voor jonge elzenboompjes die later elders werden uitgezet.

De volgende keer wat over de exoten en de tuin.

Wildenborchse Fietstocht 4 mei 2008

144 mensen haalden op zondag 4 mei hun fiets weer uit de schuur om in de Wildenborch te fietsen. Voor velen was dit de eerste keer dit jaar, dus menig zitvlak was aan het einde van de tocht toch wat pijnlijk geworden. Het weer was echt prachtig. Bij een lekker zonnetje, een redelijk windje en een temperatuur van 21°C was het een mooie fietsdag.

Ook wij haalden onze fietsen uit het stof en gingen rond 13.00 uur richting de Wildenborcherhof. Daar aangekomen was het al een drukke boel. Wij deden dit jaar voor het eerst mee aan deze fietstocht, omdat onze kinderen eerder te jong waren. Nu is Iris 6 jaar en fietst prima zelf. Rens van 3 zit op een aanhangfiets. Ikzelf ben een geboren Wildenborcher en dacht de omgeving toch wel goed te kennen. Tot mijn verrassing kwamen wij over zandwegen die ik nog nooit had gezien. Er was een mooie route uitgezet. De tocht ging over de Giezenkampweg, Mosselseweg, Kostedeweg, Bekmansdijk en zo slingerden wij door een fantastische omgeving over zandwegen (die door het droge weer goed te fietsen waren) richting Ruurlo. Wij kwamen via de Wiersseweg Ruurlo binnen, waar de pauze was bij de familie Wielheesen (een zus van Gerda Lindenschot). Iedereen lustte daar een lekkere krentenbol met een kop koffie of thee. Vanwege het mooie weer bleef iedereen daar wat langer zitten dan misschien de bedoeling was.

Eenmaal weer op de fiets gingen wij richting het Rijkenbargsebos bij Ruurlo, vervolgens naar Barchem en via de Flierdijk, Mosselseweg en Kapelweg peddelden wij weer naar de Wildenborcherhof. Volgens onze kilometerteller hebben wij 30,6 km gefietst. Ik vind het werkelijk knap om zeer dicht bij de 30 km uit te komen, want je kunt zo'n fietstocht toch niet op 1 of 2 km afmikken.

Ik vond de tocht zo mooi dat wij de route zelf zeker nog een keer gaan fietsen. Als het aan ons ligt zijn wij volgend jaar beslist weer van de partij. Ik ben benieuwd welke wegen we dan weer gaan ontdekken.

José Kok

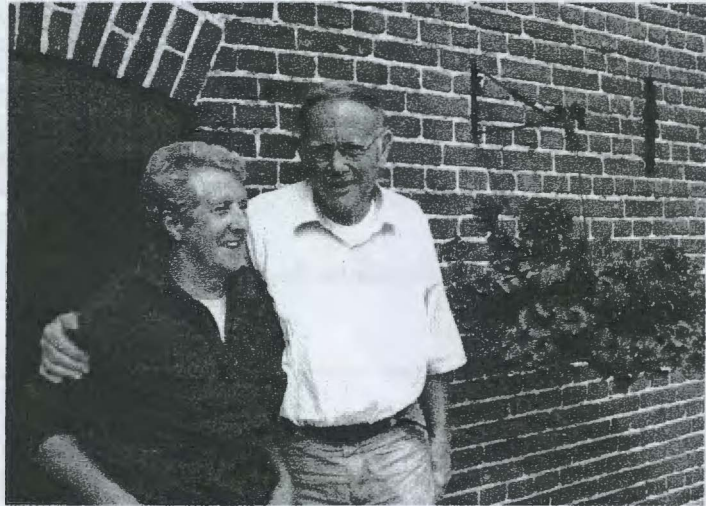
Even voorstellen:

Wij, Henk van Aalten en Marianne Been, zijn sinds mei 2008 de nieuwe bewoners van de boerderij 't Hooge Vonder, aan de Wildenborchseweg 34 te Vorden.

Henk is vanaf 1980 de trotse eigenaar geweest van een Tuincentrum in Didam en Marianne heeft haar hele werkzame leven bij diverse banken gewerkt in uiteenlopende leidinggevende functies. Nu zullen jullie je ongetwijfeld afvragen, wat die twee daar nu moeten in dit hoofdzakelijk agrarisch geïntereerde gedeelte van de Achterhoek.

Het antwoord is echter simpel.

Wij beiden zijn zeer geïnteresseerd in de veehouderij in het algemeen en de paardenfokkerij in het bijzonder. Henk was al vanaf zijn 18^e jaar actief in de melkveehouderij en de varkensfokkerij, als bedrijfsleider van de boerderij, die toe behoorde aan het Klooster van De Goede Herder in Velp, in welke plaats hij ook geboren is. Toen de boerderij door de nonnen van de hand werd gedaan is Henk in 1980 in Didam, -waar hij ook de MLS had doorlopen- een Tuincentrum begonnen. Naast de activiteiten in het

Tuincentrum is hij altijd in hart en nieren paardenfokker gebleven. Na behoorlijke gezondheidsproblemen heeft Henk het Tuincentrum in 2004 gesloten, mede omdat het steeds moeilijker werd om op te boksen tegen de grote jongens zoals Intratuin.

Sinds 2005 zijn wij aan het zoeken geweest naar een stekkie, waar we konden gaan wonen en samen met de paarden konden gaan genieten van de rust.

Marianne was naast haar werk bij de bank ook altijd met paarden in de weer: rijden en fokken.

Via de paarden kwamen wij elkaar tegen, toen de merrie van Marianne het moederloze veulen van Henk adopteerde.

Vanaf 2005 ben ik, Marianne, in deeltijd werkzaam bij Slachtofferhulp Nederland, naast het werk bij Fortis Bank in Rotterdam, waar eind 2008 een einde aan komt.

Om ook na mijn pensionering actief maatschappelijk betrokken te blijven ben ik op dit moment een studie tot mediator aan het volgen. Deze studie sluit goed aan bij het werk voor Slachtofferhulp, waar ik met name slachtoffers van geweldsmisdrijven, zowel emotioneel als juridisch bijsta. Een onderdeel van het werk van Slachtofferhulp is het bij elkaar brengen van slachtoffer en dader en het in goede banen leiden van het gesprek tussen die beiden. Bij dergelijke gesprekken is een goede leiding en het kunnen bemiddelen van groot belang.

Daarnaast zijn we samen bezig om op de plek waar we nu wonen een nieuw huis en een nieuwe schuur te laten zetten.

Het nieuwe huis zal een stuk verder van de weg af komen te staan, waardoor we niet meer zoveel last zullen hebben van het toch wel drukke verkeer op de Wildenborchseweg.

We hebben inmiddels op 28 juni jl ook "buurt gemaakt" en met alle omwonenden een heel gezellige middag gehad.

Bij de uitnodiging hebben wij er melding van gemaakt dat wij de eventuele giften wilden doneren aan de Kapel van de Wildenborch en we kunnen met dankbaarheid melden dat wij inmiddels een bedrag van € 250,- hebben kunnen overmaken.

Langs deze weg willen wij ook de burens hartelijk bedanken

voor de vele attenties in de vorm van planten, bloemen, andere heerlijkheden en niet te vergeten voor de foto's van die middag, die Joke Wiltink gemaakt heeft en samen met Gerda Braakman voorzien heeft van de namen van alle aanwezigen. We hebben nu bij alle gezichten de juiste naam, nog niet allemaal in ons hoofd, maar we kunnen het wel nakijken! Mede door jullie enthousiasme en hartelijkheid, voelen wij ons al helemaal thuis in "De Wildenborch"

Henk van Aalten en Marianne Been

Wildenborchse vrouwen zetten de bloemetjes buiten!!!

Alweer de laatste avond van dit seizoen van de Wildenborchse Vrouwen Club.

Dit keer zijn we op bezoek geweest bij fam. van de Kamer. Ik en Dinie waren iets later dus hebben niet meegekregen hoe Aad en Mien hun bedrijf zijn begonnen. Maar wat we wel mee hebben gekregen was een leuke anekdote. Het verhaal is zo: Mien was een paar keer met een jongen uitgeweest die Aad ook kende, maar die jongen moest op een gegeven moment voor een paar weken terug naar Limburg, en toen heeft hij aan Aad gevraagd of Aad goed op Mien wilde passen!

Ik moet zeggen, dat is hem goed gelukt, want tot vandaag de dag is Aad nog steeds aan het oppassen. Naar alle waarschijnlijkheid komen daar ook dergelijke uitspraken vandaan zoals: met elkaar de bosjes induiken en als het gras twee kontjes hoog is.

Dus is het geen wonder dat niet alleen de liefde voor elkaar, maar ook de liefde voor het groen is ontstaan.

Behalve een kleine greep uit de "wilde" jaren van Aad vertelde hij ons ook hele nuttige tips over het wel en wee van planten en coniferen. Zo kwam ook Ria ? erachter dat ze de schop nog een keer te hand moet nemen om te kijken of de netjes rondom de stam van de coniferen wel open zijn geknipt.

Velen kwamen er ook achter dat ze altijd verkeerd hebben gepoot. Geen water onder in het gat en ook geen flinke schep pure mest. Of iedereen wat met die laatste tip gaat doen, daar twijfel ik aan, want het scheelt toch maar mooi op het overschot mest en dat het hele jaar door.

Toen was het tijd om de kijktuin in te gaan. Het mag gezegd worden, jullie hebben het er netjes uitzien. Al die verschillende bedden waar je lekker tussen door kunt lopen om eens even lekker te neuzen. Vele soorten planten in allerlei maten en kleuren. Gelukkig konden er ook meteen planten gekocht worden, want oh, oh wat worden ze hebbertig die vrouwen. Als het etenswaren geweest waren, dan zou je bijna denken dat de oorlog was uit gebroken. De één zat op de kop tussen de lelies en de ander was aan trekken tussen de campanula's. Terwijl de ander voor de zekerheid aan het kijken was of er toch nog één plantje in de overvolle doos was te proppen.

Ik geloof dat het klantenbestand van Aad en Mien is uitgebreid, want nog niet iedereen was klaar toen het tijd was om af te sluiten. Er komen er vast heel wat terug met een aanhangertje. En onder het genot van een kopje bowl en een lekker hapje kwamen we tot de conclusie dat de Wildenborchse VrouwenClub een leuk en gezellig seizoen achter de rug heeft en dat de animo boven verwachting is geweest.

Daarvoor moeten we natuurlijk niet vergeten dat het bestuur daar een grote rol bij speelt, maar ook voor uzelf een applausje, voor de trouwe komst en gezelligheid.

Het klinkt misschien iets wat oubollig "vrouwenclub", maar dan moet ik eerlijk zeggen, schijn bedriegt. Er zijn hele leuke dingen ondernomen bijvoorbeeld: wijnproeverij in Kranenburg, pannenkoek eten bij erve Brooks, bij Harry Dinkelman en zijn 80 koeien op visite, avondje minicursus Djembé spelen, bezoekje winkel met fair trade kleding, avondje huid-analyse met schoonheidsspecialiste, ga zo maar door.

Ik weet zeker dat iedereen volgend jaar weer van de party is en dat is natuurlijk fantastisch, maar het zou nog leuker zijn als er weer nieuwe gezichten bij zouden komen.

Dus hierbij staat deze uitnodiging: *Vrouwen in Wildenborch laat de boel de boel en kom ook!!!*

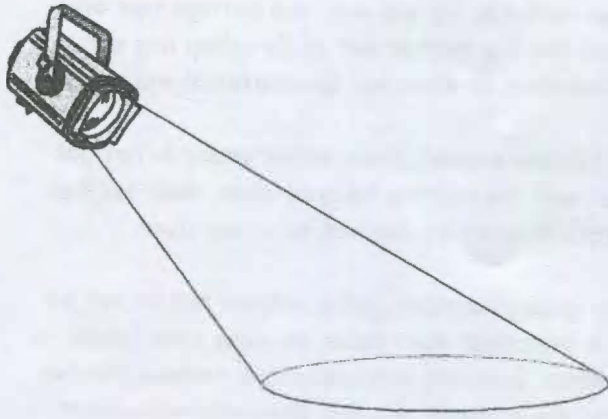
Groetjes Liesbeth

Ps:

De eerste avond is op donderdag 30 oktober en begint zoals gebruikelijk om 20.00 Maar omdat de Kapel die avond bezet is door kippen, mogen we gebruik maken van De Wilderborgerhof. Deze avond beginnen we met het bijwerken van de ledenlijst, het "smoetenboek" aanvullen en huishoudelijke mededelingen, en natuurlijk presenteren we het programma voor het aankomende seizoen.

Ook zal er een "lichte" activiteit zijn waar iedereen aan mee kan doen. Maar ... deze avond zal waarschijnlijk weer grotendeels in het teken staan van bijpraten, babbelen, geruchten bevestigen of roddeltjes ontkennen.....Kortom, het kan weer een gezellige avond worden. En omdat deze avond dus in De Wilderborcherhof is, willen we er een feestelijk tintje aangeven. We gaan er van uit dat iedereen die vorig jaar lid was, ook nu weer komt. Ben je de eerste avond verhinderd of wil je geen lid meer zijn, dan stellen we het op prijs dat jij je voor vrijdag 24 oktober afmeld bij één van de bestuursleden.

*Groeten en vooral tot ziens,
Het bestuur*

Een greep uit het leven van Berta en Henk Winkels

Bewoners van de Daniëlskamp, Schoolhuisweg 6 Lochem.

Op 29 mei 1941 is Henk Winkels geboren. Hij is de zoon van Jan Winkels en Marie Winkels-Meulenbrugge. Jan was metselaar bij Bargeman en Marie was boerin. Hij heeft 1 oudere broer; Gerrit.

Na de lagere school in de Wildenborch ging Henk naar de landbouwschool in Vorden. Omdat hij hier niet alle dagen per week hoefde te studeren werkte hij daarnaast als boerenknecht op boerderij "Het Schoolhuis" van Derk Jansen. Dit heeft hij daarna nog 12 jaar gedaan.

Ondertussen mocht hij ook nog 20 maanden in militaire dienst. Net zoals broer Gerrit werd Henk lid van toneelvereniging TAO. De voetbalcarrière bij Klein Dochteren was kort maar hevig. Zijn eerste echte baan was bij de Berkelstroom in Lochem. Lekker aan de slag met melkpoeder. Daar heeft hij ongeveer 4 jaar gewerkt. Daarna ging hij bij zijn moeder in de zaak. Of te wel hij werd boer.

Tijdens een dansavond in Bathmen leerde hij Berta kennen. Berta Klein Horsman is de jongste van 3 kinderen. Zij is geboren op 2 april 1940. Haar ouders hadden ook een boerderij vlak aan de weg van Deventer naar Holten. Zij ging naar de lagere school in Loo, daarna naar de huishoudschool in Markelo. Berta heeft na schooltijd gewerkt in de huishouding bij de familie Heuvelman. Na de ontmoeting met Henk kregen ze verkering. Op 6 oktober 1967 zijn ze getrouwd. Het ouderlijk huis van Henk was helemaal verbouwd, zodat Henk en Berta ook in een gedeelte van de boerderij konden wonen. Vlak na het huwelijk ging Henk 2 dagen in de week werken bij de familie Feith. Hij was daar tuinman en van alles en nog wat man. Daarnaast was hij op zijn eigen bedrijf boer en Berta boerin. Ze hadden melkkoeien en varkens.

Op 27 augustus 1969 werd dochter Erna geboren en werden ze dus mama en papa. Weer een nieuwe baan erbij! Henk werd kampioen luiers verschonen. Berta was ontzettend blij met de wasmachine die ze toen kreeg.

Berta ging trouw 1 keer in de week naar haar ouderhuis om daar te helpen in de huishouding. Haar broer Jan kwam haar dan ophalen en wegbrengen met zijn auto, Henk had toen nog geen rijbewijs. Erna mocht dan ook mee naar Oma Bathmen. Het was altijd heel leuk daar omdat Berta's zus Dika daar ook woonde met haar gezin. Toen Erna 5 jaar was mocht ze ook naar de Prinses Juliana School, net zoals haar vader en oma. Op zijn 36^e haalde Henk toch nog zijn rijbewijs. Er werd een Fiat aangeschaft. Toen konden ze de wijde wereld in! Avonturenpark Hellendoorn, Ponypark Slagharen noem het maar op. Gezellig met de kleine deerne en Karin Reintjes op stap.

De boerenzaken gingen goed. Er werd een melkstal bij gebouwd en later nog een jongveestal. Handig als je een vader en een broer hebt die allebei metselaar zijn.

Erna ging na de lagere school naar de Mavo in Lochem en daarna naar de MEAO in Deventer. Ze koos er voor om administratief werk te gaan doen. Ze werkt vanaf december 1989 in Ruurlo bij

Metos Grootkeukentechnieken. Helaas voor Henk en Berta werd ze geen opvolger op de boerderij.

Maar ze hielp wel mee waar nodig. Ze heeft zelfs geleerd om te melken. De administratie nam ze over van haar vader. Henk vond het wel heel erg fijn dat hij nou niet meer hoefde te zweten op

die boekhouding! Want dat was niet zijn favoriete hobby.

Op 1 januari 1992 veranderde het leven van Berta enorm. Zij kreeg toen het syndroom van Guillain Barré.

In het kort kwam het er voor haar op neer dat de spierfuncties in haar benen het niet meer deden. Van het ene op het andere moment kon ze niet meer lopen. Na een ziekenhuis periode van 6 weken in Zutphen mocht ze daarna naar het revalidatie centrum de Kastanjehof in

Apeldoorn. Daar werd een revalidatieprogramma opgesteld. Na veel oefenen kwam ze via rolstoel, rollator en krukken weer aan het lopen. Dit is een ontzettende verandering geweest in het leven van zowel Berta, maar ook voor Henk en Erna. Het werk op de boerderij ging door en Henk en Erna gingen om de beurt op bezoek bij Berta in Apeldoorn. De ouders van Henk waren toen ook nog thuis en hielpen waar ze konden. Er was wel huishoudelijke hulp via de bedrijfsverzorging. Ook hebben de familieleden en burens geholpen als het nodig was. Heel mooi hoe dat toen ging!

Henk besloot wel om te stoppen met de werkzaamheden bij Feith, Dit was niet meer te combineren. Na enige tijd mocht Berta weer in de weekenden naar huis. Tijdens haar verblijf in Apeldoorn had ze rolstoelrijles gekregen. Een onderdeel hiervan was het tegen de bult op rijden met de rolstoel. Een makkie voor Berta. De therapeut vroeg haar welke sport ze beoefende omdat ze zoveel kracht in haar armen had. Haar antwoord was varkenshokken uitmesten! Toen Berta eind 1992 weer volledig thuis was werd het leven weer een stuk rustiger voor de familie. Iedereen moest wel wennen aan de nieuwe situatie. Berta werd heel creatief in dingen vervoeren terwijl ze met krukken liep. Als je een schort aan doet, passen er heel veel voorwerpen in de zakken. Ze probeerde van alles. Ze leerde weer traplopen en ging ook weer de schuur in om de kalveren te voeren. Ze pakte het boerinnenleven weer op! En ze ging weer in de bloementuin aan het werk.

In 1993 verhuisde de vader van Henk naar het verzorgingshuis in Lochem. Daar heeft hij ongeveer 3 jaar gewoond tot zijn overlijden. Erna ontmoette in datzelfde jaar Gerrit Otten. In december 1996 kochten Erna en Gerrit een stuk grond in het Medler. Daar werd in 1997 gestart met de bouw van hun huis.

Marie, de moeder van Henk viel in december 1996 in haar slaapkamer en kreeg een barst in haar bekken. Ze heeft tot april 1997 in het ziekenhuis gelegen en verhuisde daarna naar de Hoge Weide in Lochem. In deze periode hebben Henk en Berta besloten dat ze gingen stoppen met de varkens. Het bracht niet veel op en het kostte veel tijd. De schuren werden gesloopt en de moestuin werd veel groter. Henk was er maar druk mee. Hij vond groente alleen een beetje saai en begon de tuin met dahlia's en gladiolen op te vrolijken. Het werd een mooie pluktuin. Daarnaast werd alle aandacht gericht op de koeien. Er werd een nieuwe melkmachine aangeschaft met automatische afname. Reuze handig.

Arnold, de zoon van Gerrit Winkels kwam bijna elke zaterdag helpen op de boerderij. Dat deed hij al vanaf de periode dat Berta naar Apeldoorn ging.

In 1998 was het huis van Erna en Gerrit klaar en ging Erna verhuizen van de Wildenborch naar het Medler. Voor het eerst sinds hun huwelijk woonden Berta en Henk toen met z'n tweetjes in hun huis. Dat was wel even wennen. Op 26 november 1999 gingen Erna en Gerrit trouwen. Er werden foto's gemaakt van het bruidspaar met familieleden. Berta wilde wel op de foto maar dan wel zonder krukken! Ook oma Marie was bij de plechtigheid. Ze zat naast Henk. Henk was getuige en mocht zijn handtekening onder de akte zetten. "Geen hanepeuten zetten" was haar commentaar.

In 2001 besloten Henk en Berta om te stoppen met melken. De koeien werden verkocht en het jongvee werd gehouden. Anders was het wel heel erg afkicken! Nadat Marie Winkels stierf in 2001, werden er plannen gemaakt om de boerderij te verbouwen. Berta en Henk gingen verhuizen van de achterkant naar de voorkant van de boerderij, waar eerst Jan en Marie woonden. De sloopwerkzaamheden werden gestart en alleen het voorhuis bleef nog in tact. Tijdens de verbouwing vertelde Erna dat Henk en Berta in juni 2002 opa en oma zouden worden! Dat was natuurlijk mooi nieuws. Kleindochter Anna werd geboren op 11 juni 2002. Opa Henk was zo blij dat hij spontaan een vreugdevuur aanstak. (Zonder vergunning) De verbouwing werd in 2003 afgerond. Een gedeelte van de vroegere deel werd de slaapkamer met daarnaast de badkamer. De keuken werd voorzien van een verlaagd aanrecht zodat Berta er met haar bureostoel gemakkelijk aan kon werken. Het was nog niet nodig, maar het huis was rolstoelvriendelijk gemaakt. Brede deuren, geen drempels etc. Ze moesten er wel aan wennen, maar het resultaat was wel naar hun zin. Vooral het uitzicht op de Schoolhuisweg was schitterend. Henk kwam haast niet meer van de stoel af, zoveel was er te zien op de weg... (Doar geet weer een wagen met stroo!!!) Als opa en oma mochten ze natuurlijk veel op baby Anna passen. Anna kwam ook wel eens logeren samen met mama Erna.

In april 2005 kreeg Berta een beroerte. Ze had een verlamming aan haar linkerzijde. Na een revalidatietijd in het Slingerbos in Zutphen bleek dat ze niet meer kon lopen. Daarom kwam ze weer in de rolstoel terecht. Het was net of ze een vooruitziende blik hadden gehad met de verbouwing. De therapeuten van het Slingerbos waren zeer verbaasd dat het huis van Berta en Henk al zo rolstoelvriendelijk was. Toen Berta weer thuis kwam werd de hulp van de thuiszorg ingeschakeld. Broeder Henk heeft een spoedcursus gehad om de tillift te bedienen. Dat gaat hem prima af. Berta heeft veel geoefend met haar linkerarm en kan al weer veel dingen doen. Niet klagen, gewoon proberen is haar motto.

Vorig jaar waren Berta en Henk 40 jaar getrouwd. Dat hebben ze goed gevierd. Alle vrienden, burens en familieleden werden uitgenodigd voor een feestje bij 't Wapen van 't Medler.

De situatie in augustus 2008:

Henk is nog steeds druk met zijn jongvee, moestuin en bloementuin. Een streekroman lezen doet hij ook graag. (Eerst even op de laatste bladzijde kijken of het wel goed afloopt!)

Hij is een prima broeder en een hele lieve vader en opa. Hij houdt ontzettend van kletsen met veel verschillende mensen.

Berta redt zicht prima met het huishouden en koken. Ze verzorgt haar planten en bloemen. Ze belt veel met vriendinnen, familieleden en bekenden. Ze is nog steeds dol op sport kijken op TV, vooral voetballen en schaatsen. (Bel liever niet als er een wedstrijd van Ajax wordt uitgezonden op TV) En ze is vooral een hele lieve zorgzame mama en oma.

Ze vindt het heel fijn als iemand met haar een stukje door de Wildenborch wandelt.

*Voor de jeugd en iedereen die zich
jong voelt*

PIRATEN

Piraten zijn hip, cool vet en in in deze dagen.

De werkelijkheid echter is niet zo leuk en romantisch en het is al helemaal niet iets dat alleen heel lang geleden gebeurde. Eigenlijk is er in sommige delen van de aarde op zee gewoon niks veranderd. Een schip heeft op bepaalde mensen, vooral in arme streken, altijd iets gehad van "daar is veel te halen". Dat was al zo in de oudheid, tijdens de VOC periode en in tijd dat Landrot voor het eerst naar zee ging en dat is eigenlijk nog steeds zo.

Vanaf het begin van de scheepvaart heeft piraterij bestaan, onder andere Chinese piraten, Barbarijse piraten in de Middellandse Zee en in de Nieuwe Wereld, Amerika, vooral in de Cariben. Dichter bij huis waren de zeeroovers van Duinkerken en die van Penzance, aan de overkant in het zuiden van Engeland, berucht. Dat was vaak de reden waarom de terugkerende Nederlandse vloten met een ruime bocht om Engeland heenvoeren. Onze eigen Piet Hein was er ook eentje. Maar die had zogenaamde Kapersbrieven bij zich waarin de regering van het destijds Nederland hem het recht gaf zeeroof te plegen. Hij was dus ingedekt.

Zeeroovers vielen eender welk schip dan ook aan. Ze hadden snellere en wendbaardere schepen dan de logge handelsvaarders. Met hun doodskopvlag in top haalden ze de slachtoffers in. Ze beschoten eerst met hun scheepskanonnen hun slachtoffers, praaiden en enterden dan de schepen. Met enterhaken trokken ze de schepen bijelkaar zodat ze tijdens de gevechten niet af zouden drijven. De gevechten aan dek waren hevig en meedogenloos met zoveel manschappen op een kluitje op een kleine dekruimte. De overlevende slachtoffers werden in zee gedreven, afgemaakt of meegevoerd voor losgeld, als het een belangrijk iemand was. Zo bevochten bijvoorbeeld de Boekaniers in de 17^e. eeuw de Spaanse schepen die vanaf Midden-Amerika, via de Cariben, naar Spanje zeilden met rijke buit.

Een zeeroover die in handen viel van de nationale autoriteiten, kreeg zo de strop, aan de galg of werd ook opgehangen aan de hoogste ra van het schip. Kapers of zeeroovers in dienst van een overheid bedienden zich van dezelfde methodes als de piraten.

Er zijn verschillende soorten piraten:

De Kapers, deze piraten stonden in dienst van een overheid zoals onze Piet Hein.

De Boekaniers, deze piraten waren vooral Nederlandse, Franse en Engelse avonturiers, ballingen en ontsnapte Afrikaanse slaven, die rondzwierven in de Caribische Zee.

De Vrijbuiters, deze piraten waren de "onafhankelijken" oftewel de "kleine zelfstandigen" in de Piraterij. Dat waren natuurlijk de slechtsten en de wreedsten.

De Vikingen, ook dat waren piraten en doken zo'n 1000 jaar geleden op aan de Europese kusten en waren afkomstig uit het huidige Scandinavië.

De Corsairs, dat waren Franse kapers uit Saint Malo in Bretagne. De Engelsen noemden dit Turkish Corsairs en dat waren weer de Barbarijse Zeerovers in het Middellandse-Zeegebied. (Barbarije was het gebied van West-Marokko tot aan Egypte).

Deze zeerovers waren niet enkel op zoek naar buit, maar vielen ook alle schepen aan van christelijke landen, uit geloofsovertuiging en voornamelijk in de tweede helft van de middeleeuwen.

Mijn eerste ervaring met een "Barbarijse Zeerover" was op mijn eerste reis tijdens het passeren van het Suezkanaal. Goedgegelovig nog en nog niet openstaand voor de verhalen van ervaren scheepsmaten werd mijn hut grondig "schoongemaakt" door een vriendelijke "Barbarijn". Oftewel ik bezat na de schoonmaak nagenoeg nog alleen de spullen die ik aanhad en de spullen die ik toch weggesloten had. Later was er regelmatig sprake van Piraterij. Waar ook nu nog regelmatig overvallen op schepen plaatsvinden, voor de Somalische kust, ligt op de hoek van Afrika het eiland Socotra. De beschrijving hiervan in de "Zijlaanwijzigingen", dikke boeken die op elk zeeschip aanwezig zijn en die alle kusten beschrijven, loog er niet om: "De bewoners van Socotra zijn niet te vertrouwen en er komt zelfs nog kannibalisme voor". Daar werd dus met een boog omheen gevaren. Maar nu in 2008 worden daar regelmatig allerlei schepen, groot en klein, overvallen, gekidnapt en er verdwijnen zelf schepen compleet. Ze worden overgeschilderd en verdwijnen met een andere naam. Waar de bemanning blijft ????

Meestal gaat dat zo: Er vaart een Dhow, een Arabisch houten vaartuig, rond waar je niets aan ziet, Het komt op je af. Plotseling worden er een aantal snelle speedboten overboord gezet en die razen op het slachtoffer af. De gasten in die bootjes zijn zwaar bewapend met raketwerpers en al. Ze klimmen aan boord, schieten in het rond en drijven de bemanning meestal bijeen in het stuurhuis. Dan begint het spel van losgeld eisen of nog erger. Als een scheepsbemanning geen maatregelen hiertegen neemt is het een fluitje van een cent. Tegenwoordig wordt dat meestal wel gedaan, brandslangen klaarleggen om ze weg te spuiten, alle deuren dicht en op slot en heel goed uitkijken.

Daar heb ik het niet meegemaakt maar wel in Straat Malakka, tussen Indonesië en Maleisië, we voeren daar doorheen met een snelheid van 50 km. per uur, scherp uitkijkend, zoeklichten 's nachts aan en ja hoor daar dook een speedboot op uit het duister. Die probeerde ondanks de grote snelheid langsij te komen, ze gooien dan een touw met een haak aan dek en daar klommen ze langs aan boord. Dan regelrecht naar de kapiteinshut om de kluis leeg te halen en weer weg. We waren er helemaal bekniest in om op het moment dat de eerste aan het touw bungelde om aan boord te klimmen hem met een paar brandslangen er weer af te spuiten. Slim waren ze wel want terwijl jij aan de ene kant bezig was deden ze aan de andere kant precies hetzelfde. Je had dus een paar "brandblusploegen" nodig.

Waar je het niet verwachtte was in de Sulu-zee. Een zee oost van de Filippijnse Eilanden bij Celebes in Indonesië. Daar voeren we met de Balder, dat grote kraanschip, van Japan naar Kaapstad. Ineens ook zoiets. Nu voer de Balder op een soort drijvers, daarop staan kolommen en daarop het dek. Het ding voer maar een 14 km/uur. Wel erg groot, dus die gasten dachten: Groot schip, grote buit. Ze klommen op de drijvers en begonnen de trap naar boven op te lopen (178 traptreden). Nu kan je de Balder heel snel af laten zinken naar werkdiepgang. De deuren bovenaan de trappen waren al vergrendeld en op slot. Die kreeg geen paard meer open. We zijn toen gewoon gaan afzinken zodat die Piraten halverwege de trap klem zaten want de drijvers zaten al onder water. Ze zijn toen eraf gesprongen en al zwemmend aan de haal gegaan. Wij vanaf het bovendek veel schik natuurlijk. Veel meelij hoeft je met die gasten niet te hebben, dat hebben ze met jou ook niet als het ze lukt boven te komen.

Zo heb ik eigenlijk toch wel wat Zeeroof of Piraterij meegemaakt. Ook op andere plekken op deze aarde, bijv. Nigeria en de Straat Singapore. Maar dat is voor de volgende Wildenborcher Landrot

Het Oranjefeest

In de computer zijn alleen deze twee foto's zijn nog overgebleven van het feest in juni. Het was een geslaagd feest en iedereen heeft in de krant de resultaten kunnen lezen.

Maar wij willen nog wel even melden dat het bijzonder is dat Herman Klein Brinke nu onze schutterskoning is. Herman heeft ruim 30 jaar de houten vogels voor ons gemaakt en nu schiet hij hem er zelf af! Dat is toch de kroon op het werk. Een prachtig resultaat.

**Herman,
PROFICIAT**

Het ja-woord is gegeven...

Ik kreeg van zoveel mensen om ons heen belangstelling en vragen over hoe onze dag was geweest en hoe we het hebben gehad en wat we aan hadden, dat ik dacht dat het misschien wel leuk zou zijn om een stukje in de Wildenborcher te schrijven met een paar foto's erbij. Het is in ieder geval vullend. Dus zie hier....

Het is allemaal begonnen op een mooie zomerdag in 2007. Met Paul en de kinderen lekker naar Busloo. Heerlijk genieten van het mooie weer, helemaal de tijd aan onszelf. Tenminste dat dacht ik, maar Paul zat op hete kolen en moest en zou naar huis. Met de smoes: "Maar je wilt nog barbecuen en alles moet nog worden klaargezet, dus kom nu maar mee". Ik had het ondertussen met het gezeur (vond ik op dat moment) ook helemaal gehad en met een boze kop graaide ik de spullen bij elkaar.

Je kunt wel nagaan dat de terugweg verreweg van gezellig was. Eenmaal thuis aangekomen ben ik met de kids onder de douche gegaan, maar zelfs daar was ik niet veilig voor het drijven van Paul. Daar volgde de mededeling dat Bart v/d Schoot net had gebeld, we moesten direct komen want hij had een verrassing voor de kinderen. Zal ik de kinderen de kleertjes aan doen, vroeg Paul aandoenlijk. Mijn reactie daarop was: "En dan straks nog een keer weer omkleden zeker, niks ervan, gewoon de pyjamaatjes aan met de regenlaarsjes. Bart en Alma zijn wel wat gewend hoor". Dus met een noodgang hebben we ons afgedroogd en aangekleed en toen op naar Kasteel Wildenborch. Daar stond het ontvangstcomité al klaar en een bootje in de gracht ook. Ik moet eerlijk zeggen dat op dat moment mijn woede begon af te koelen. Nog niet in de gaten hebbende dat Paul dit had geregeld. Ik had er ooit met Bart al over gehad dat de kinderen ook zo graag een keer in een bootje wilden varen en ik dacht dat hij dat had onthouden en vandaar dit deed. Wij in het bootje met z'n vieren, Paul met de punter en ik aan het roer. Tja je weet wat ze zeggen; twee kapiteins op één schip gaat niet goed..... Maar het was prachtig om op deze manier het kasteel en de tuin te bekijken. Echt op en top romantiek, zo rustig met vogelgezang op de achtergrond, ons eigen kinderkoortje aan boord en kabbelend water. Al werd die ruw verstoord door Romée, die luid en duidelijk haar afkeer liet horen bij het zien van de viezigheid aan de punter.

Na een rondvaart door de Wildenborchse gracht kwamen we bij het aanlegsteiger aan. En bij het zien van het picknickkleed begon het mij te dagen dat er meer achter zat.

Aan alles was gedacht, een boeketje bloemen voor mij en twee voor de meisjes met een klein knuffeltje, fles champagne voor ons en een flesje ranja voor Romée en Indy. En toen daadwerkelijk een Paul die op z'n knieën mij ten huwelijk vroeg. Daar was echt maar één juist antwoord op: Ja, heel graag. En na het horen knallen van de fles champagne durfden de v/d Schootjes ook achter de bosjes heen te komen, luidkeels zingend het "Lang zullen ze leven".

Nu kon het regelen beginnen. Een paar dingen waren al snel duidelijk. Dat Romée en Indy onze bruidsmeisjes werden, dat we graag de trainband wilden hebben voor de muzikale omlijsting en dat we het graag thuis wilden houden. Nou, daar kun je dan al mooi mee aan de slag. De datum werd geprikt 11 juli 2008.

En ondanks dat je dan een jaartje de tijd hebt om alles te regelen en te plannen naderde de datum sneller dan we dachten. En niet alleen wij maar ook de mensen om je heen zijn met alles en nog wat bezig. De kleding, cadeaus, het mooi maken, enzovoort.

Het is ondertussen 10 juli. De buurt kwam 's avonds de boel mooi maken. Het weer is het onderwerp van het gesprek. Want wat een regen is er gevallen de afgelopen week. Maar met wat borrels op en vol goede moed gaan we de nacht in.

Het is zover 11 juli 2008. De wekker liep af om 06.30 uur. Ik opende mijn ogen en tot mij grote vreugde zie ik zonnestralen de kamer binnen komen, snel de kleren aan, de kinderen uit bed, koffie zetten en daar waren de kapsters al. Paul werd verbannen uit het huis naar de Taveerne. Maar eerst nog even de beestenboel verzorgen. Om 09.00 uur waren we allemaal klaar en was het wachten op de fotograaf. Na zijn aankomst was daar het moment dat wij elkaar weer mochten zien. Alles werd gelukkig goed gekeurd waarna we her en der om het huis foto's hebben gemaakt. Ook in de tuin van kasteel Wildenborch hebben we een paar kiekjes gemaakt, waarbij een paar foto's in het beruchte bootje natuurlijk niet konden uitblijven. Vanaf het kasteel werden we opgehaald met de trouwkoets met vierspan en keerden we terug naar ons huis. De gasten waren ondertussen gearriveerd en voorzien van koffie met broodjes. Nog een paar familie- en vriendenfoto's en toen op naar kasteel Vorden.

Nog maar net op weg stond er een blokkade op de weg van burens met een touw met roosjes. Dan weet je wel wat er je te wachten staat. Dus een borrel erin en kloeks achterover maar. Zo die kwam tenminste goed over. Ik had al geen last van zenuwen, maar die kregen nu helemaal geen kans meer.

De "tol" was betaald en wij mochten onze weg vervolgen.

Bij aankomst bij kasteel Vorden vielen een paar druppels regen, maar bij het uitstappen was het alweer droog. De weergoden waren ons gelukkig goed gezind.

Mijn vader heeft mij aan Paul weggeven, waarna Trudy van de Haer ons huwelijk heeft voltrokken. Ze heeft het prachtig gedaan en ook heel persoonlijk. Na ons ja-woord en het zetten van onze handtekeningen en die van onze getuigen Ronald van Ark, Bart en Alma v/d Schoot en mijn vriendin José Winkel, werden we buiten als meneer en mevrouw van Ark ontvangen door de bellenblazende gasten. Weer in de trouwkoets om onze tocht te vervolgen naar de kerk te Almen. De klokken werden geluid door mijn broer Gerwin, mijn oom Henk en onze buurman Arnold Mennink. De voorganger van de dienst was Noortje Veldhuijzen-Cannemeijer, tevens een hele goede vriendin van de familie van Ark. Als ouderling van dienst hadden wij Reint Mennink gevraagd en die deed dat met alle plezier voor ons. Romée en Indy hebben het licht van de paaskaars verspreid en ook de beide moeders en Pauls vader hadden zo ieder hun eigen bijdrage aan onze trouwdienst.

En zoals echte bruidsmisjes betaamt, mochten zij de ringen aandragen, waarna ze van ons als aandenken een halskettinkje hebben gekregen. Het was een heel persoonlijke, luchtige dienst met een paar ontroerende momenten. Wij konden ons er helemaal in vinden. Na de dienst nog met alle daggasten op de vaste plaat en toen met een oldtimer, die als verrassing klaar stond, naar Taveerne "de Wildenborcherhof". Koffie en een mooie en heerlijke bruidstaart stonden er klaar en na de borrel een uitgebreid warm en koud buffet. Nadat we onze buikjes helemaal rond hadden gegeten werd het tijd voor het grote feest. Op naar de tent. Het was echt een geweldig feest waar de beentjes van de vloer gingen de hele avond door. De drankjes vloeiden rijkelijk en de stemming zat er goed in. De hele dag verliep zo leuk, mede door onze ceremoniemeesters

Geert Groot-Nuelend en Wendy Nijland, dat Paul, ik en de meisjes hebben kunnen genieten van 's morgens vroeg tot in de nachtelijke uurtjes.

Zo'n heugelijke dag kan dan ook alleen maar een feest worden met hulp van mensen die je nastaan En het is dan ook leuk en fijn om te zien hoe betrokken mensen dan zijn en hoeveel belangstelling mensen hebben uit de omgeving om je heen. Bloemen en heel veel kaartjes hebben wij mogen ontvangen. Wij willen daarvoor dan ook iedereen hartelijk bedanken. Bedankt!!!!

Groetjes Paul en Liesbeth van Ark
en Romée en Indy.

Berichten uit de Prinses Julianaschool

Hier zijn weer een aantal uitspraken van kinderen. Gehoord in de groepen waar ik observeerde, of via mijn vorige school, School Het Hoge in Vorden of via derden aangeleverd naar aanleiding van mijn oproep in de Wildenborcher.

(U kunt uw bijdrage mailen naar spaties@xs4all.nl)

Gr. 2. Uit volle borst gezongen voor koninnedag: "Oranje bomen, oranje bomen, leve de koningin."

Gr. 3. Bedenk een rijmwoord op 'ring'. Antwoord: "Ling". De leerkracht vraagt aan de leerling: Maak eens een zinnetje met dat woord. Antwoord van de jongen: "Goa doar ma ling." (Dialect voor Ga daar maar liggen.)

Gr. 2. Mijn vader heeft net de azijnen geschilderd. (kozijnen)

Gr. 2. "Juf, ik heb nog wat te vertellen, mag ik het direct zeggen, het is nog heel vers."

Gr. 2. "Ik hoef niet naar huis, ik moet naar mijn oma, die woont hier dicht over." (aan de overkant)

Gr. 8. Leerling heeft het over een 'expirimenator'. (examinator)

Gr. 2. Het kalf drinkt bij de uien van de koe.

Gr. 6. Wat is een loofbos? Antwoord: "Dat is een bos om de goden te loven."

Gr. 6. Gelezen in een schrift: handavdereken (=handafdrukken)

Gr. 3. "Ik ben jarig op 2 augurken." (augustus)

Gr. 3. "Ik heb geen mietje in mijn boekje." (= nietje)

Gr. 3. "Ik heb bij onze vijver droog water gemaakt."

Gr. 3. "Bij ons hebben we een kreukelweg." (kronkelweg)

Gr. 3. "Mijn broer heeft een mobielbare telefoon."

Gr. 3. "Wij hebben een trein en die gaat automaatsie."

Gr. 2. "En toen pakte ik het plakselpotje en het kwastje en deed ik netjes de veertjes(=haartjes) in de plaksel."

Gr. 2. "Ik heb in Frankrijk spijjonnetjes gesneden." (champignons)

Gr. 1. De leerlingen mogen drie werkstukken meenemen naar huis. Zegt er een: "Ik heb wel drie handen vol..."

Gr. 6. Aardrijkskunde topografie: Zuid-Holland. De leerkracht wijst de Hoekse Waard aan op de kaart. De leerlingen moeten dan het antwoord opschrijven. Bij het nakijken, komt ze het volgende antwoord tegen: De Hoepse Hoekel.

Tot de volgende keer
Jenny Nijsink

Hartje zomer en toch een winters bericht.

Vorig jaar was de wateroverlast zo groot dat het doorgaan van de midwinterwandeling in december op voorhand een mislukking was geworden, we hebben de tocht toen uitgesteld naar de eerste zondag van dit jaar en dat is ons, de wandelaars en de midwinterhoornblazers erg goed bevallen.

Voor de laatst genoemden is het namelijk de laatste gelegenheid van het seizoen om te kunnen blazen.

We hebben daarom besloten de traditie voort te zetten op de eerste zondag van het jaar.

Noteer vast in uw agenda zondag 4 januari 2009 midwinterwandeling, starten vanaf half twaalf tot half twee bij de nieuwe Kapel. We hopen op koud vriezend weer met dun laagje sneeuw.....was het alvast maar weer winter... met de kachel en kaarsjes aan..... gezellig.

De Kapelcommissie

Lochem, 15 augustus 2008

Verslag "Staringavond op de Wildenborch"

Een paar jaar geleden kwam ik in Lochem wonen. Ik wilde graag een moestuin. Waar ik woon kan het niet, dus ging ik maar eens in de buurt vragen. Zo kwam ik op de Wildenborch terecht. Helaas, maar dat begrijp ik inmiddels wel, vond mijn verzoek daar geen gehoor.. Toch bleef ik nieuwsgierig naar de (moes)tuin van de Wildenborch. Daarom bezocht ik een open tuindag in het voorjaar van 2008. Ik werd getroffen door wat ik daar zag. Onvoorstelbaar!! Gewoon even verderop bij mij in de Achterhoek: een prachtige, in Engelse stijl vormgegeven, tuin en park.

Bertus de vroegere tuinman

Blij met de uitnodiging van Joke (Wiltink) voor het bijwonen van een "Staringavond" fiets ik daarom op 7 augustus 2008 naar kasteel de Wildenborch. Het is direct duidelijk: ik ben niet de enige bezoeker. Nog zo'n 70 geïnteresseerden zijn naar de Wildenborch gekomen voor een "blik" in de tuin en de geschiedenis van de Wildenborch met daaraan verbonden het leven en werk van dichter en landheer Mr. A.C.W. Staring.

In het koetshuis worden we gezellig in stijl ontvangen met koffie en koek. Na een korte inleiding gaan we in kleine groepen uiteen voor een rondleiding in de tuin.

Ik tref de groep die rondgeleid wordt door Bertus Wiltink. Hij is bijna 40 jaar tuinman/hovenier (2 dagen per week) op de Wildenborch geweest. De "Staringavonden" worden al 42 jaar georganiseerd en Bertus doet mee aan de 84-ste rondleiding. Duidelijk een kenner omtrent de geschiedenis van de Wildenborch. Maar zodra we de tuin en het park binnenlopen komt zijn echte passie bovendrijven.

Enthousiast vertelt hij over de "wolkenhaag". Een 100 jarige taxushaag, zijn naam dankend aan de golvende vorm waarin hij gesnoeid is. Ook wijst Bertus ons op twee schaakstukken (een dame en heer, of zoals u wilt koning en koningin) die in deze haag hun vorm kregen. Langs de "Bertusborder" lopen we, onder een "beukengeveltje" door, de "pluktuin" in. Ondertussen vertelt onze rondleider honderduit over alles wat groeit en bloeit langs ons pad.

De beukenhagen op de Wildenborch zijn vele meters (misschien wel kilometers) lang en Bertus vertelt ons dat hij als tuinman van augustus tot februari bezig was met het snoeien van deze hagen. En heus; dat ging niet zoals nu, machinaal en geheel volgens de tegenwoordig geldende voorschriften, maar gewoon met de heggenschaar op een (soms wiebelende) ladder.

Op onze reis door de tuin wijst Bertus ons op de verschillende doorkijkjes naar het Achterhoekse landschap waar men vanuit het landhuis zicht op heeft..

Ook komen we verschillende beelden tegen. "Oom Dolf en Tante Jetje waren liefhebbers" en verzamelden daarom, naast de havenhoofden van Harlingen, symbolen van vruchtbaarheid, en (rivaliserende) liefde om ze vervolgens een plaats in hun tuin te geven.

Over elk beeld weet Bertus wel iets te vertellen omtrent de historie en/of de voorstelling ervan.

Voor mij is het meest bijzondere in deze tuin de Berceau. Berceau is het Franse woord voor wieg. Hier betreft het een omgekeerde wieg. Een laantje van beuken dat de afgelopen 200 jaar steeds zo gesnoeid is dat het een tunneltje vormt. Er kan geen zonlicht en dus ook geen spiedende blik in doordringen. Het is prachtig en de bijnaam "Minnelaantje" spreekt tot de verbeelding (in elk geval van de mijne)!!

Verder lopend, met overal zicht op de grachten, komen we bijzondere bomen tegen. Meest imponerend is de 200 jaar oude Ceder van Libanon. Slechts 6 of 7 exemplaren zijn er in ons land. Inmiddels is, door de tand des tijds, het exemplaar op de Wildenborch liggend geworden, maar gezien de jonge kegeltjes nog steeds vitaal. Ook de Catalpa, Honingboom, Hemelboom, Zuileik en Hulstboom oogsten bij mij en mijn medebezoekers veel bewondering.

Naast al dit natuurlijk schoon is er ook een oude potstal en zwembijver voor de "Meiden van toen". En een moestuin?? We komen er niet langs maar ik weet dat hij er is!!

Na ruim een uur keren we, overgoten door de schoonheid en uitleg over de tuin, weer terug bij het koetshuis.

"Jonge Joffer Vera" zorgt er met haar gezellige vioolspel voor dat ik (nog meer) in Middeleeuwse sferen geraak. Als iedereen terug is uit de tuin, nemen we plaats in het koetshuis voor het tweede deel van deze avond waarin "Jonkvrouw Marianne" en "Jonkheer Hendrik" ons vergasten op een geheel ander soortige "wandeling".

Met verhalen en anekdotes leiden zij ons langs het leven en de geschiedenis van Staring, zijn Achterhoekse tijdgenoten en zijn geliefde landhuis "de Wildenborch". Ze omlijsten en wisselen dit af met middeleeuwse muziek en (zelfgeschreven) liederen of het dichtwerk van Staring c.q. tijdgenoten. Een boeiend en levendig tableau trekt aan ons voorbij. Het is te veel om er op deze plaats over in detail te treden, maar het maakt deze avond tot een bijzonder geheel.

Om mij heen zie en hoor ik duidelijk dat er genoten wordt.

Als er aan het einde van de avond applaus klinkt, vliegt de boerenzwaluw die de gehele avond stilletjes op een balkje aan de muur zat, het koetshuis uit.

Ik vraag mij af of hij/zij net zo genoten heeft van deze avond als ik?!

Esther Smeur

(Bewoner 't Gagel' in Lochem)

Alma en Bart onderhouden tegenwoordig de kasteeltuin

De kapel is bijna klaar en op deze twee foto's van Joke Wiltink kunt u zien hoe vele Wildenborchers de handen uit de mouwen hebben gestoken. (Wat een teamwork!) En wat we er tot nu toe aan de buitenkant van hebben kunnen zien, belooft het heel wat. We worden steeds nieuwsgieriger hoe het uiteindelijke resultaat er uit zal zien.

De redactie

Mededelingen van de kapelcommissie:

* Het schiet aardig op, de aannemer en de schilder zijn bijna klaar, we zijn bezig met de inrichting, o.a. uitzoeken van gordijnen, en wat kasten.
De schietkelder schiet (of heeft geschoten) ook aardig op. De schutters kunnen de banen bijna weer in gebruik nemen.

We zijn met de laatste binnenafwerking bezig, aan de terreininrichting o.a. de puinverharding wordt nog gewerkt.

De verwachting is, dat met enkele weken het meeste nagenoeg af is.

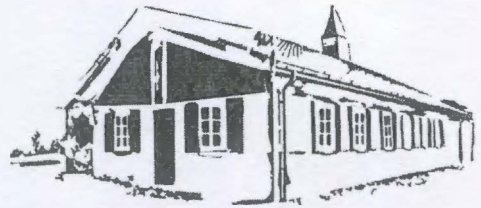
* op vrijdagavond 7 november is er een receptie ter gelegenheid van de opening van de Kapel. Nadere informatie hierover volgt.

* De kapel commissie laat u nu al weten dat de nieuwjaarsvisite op woensdag 7 januari is en zoals gebruikelijk om 20.00 begint. Schrijf het vast op, want u wilt het niet missen.

De kapelcommissie

In een vorige Wildenborcher deden Annelien van Hooijdonk en ik een oproep voor een werkster. Helaas op dat moment zonder resultaat, maar uiteindelijk hebben we Marjolein via Internet gevonden en zien onze huizen er weer spic & span uit.
Gea

'De Wildenborchse Kapel'

Uitnodiging

De Wildenborch heeft een nieuwe Kapel en daar zijn we trots op. Deze nieuwbouw is mede mogelijk geworden dankzij de financiële bijdragen van verschillende instanties en de inzet van veel mensen.

Vrijdagmiddag 7 november zal de officiële opening worden verricht door Evert- Kees en Jennine van de Plassche- Staring.

*Van 20.00 uur tot 22.00 uur houden wij "open huis".
Wij nodigen u van harte uit om deze avond, onder het genot van een drankje en een hapje, een kijkje te komen nemen.*

*De Kapelcommissie,
Frieda te Lindert, voorzitter*

cadeautip:

Wijziging Nieuwjaarsreceptie:

De Nieuwjaarsreceptie wordt niet op woensdag 7 januari 2009 gehouden, zoals in deze Wildenborcher staat vermeld, maar op vrijdag 9 januari.

Ook deze avond rekenen we gaarg op uw aanwezigheid.